

Dr. Ayşe Elif Emre Kaya*

Enformasyon Toplumunun Suçluları: “Hacker”lar

Özet

Bu çalışmada, 1960'lı yıllarda araştırmacılar tarafından ortaya konan enformasyon toplumu projeleri ile aynı dönemde ortaya çıkan “hacker”lar ve “hacker”ların suça yönelik nedenleri üzerinde durulmaktadır. Çalışmada, enformasyon projeleri ve ona karşılık sunulan eleştiriler ortaya konularak, “hacker”ların eylemlerinin enformasyon toplumu projelerine yönelik bir eleştiryi içlerinde barındırıp barındırmadıkları sorusu araştırılmıştır. Kapsamı bu şekilde belirlenmiş olan çalışmada, “hacker”lara ilişkin yasal düzenlemeler ise, konu dışı bırakılmıştır.

Abstract

In this study, we dwelled on the subject that contains information society projects, the hackers and the causes of the hacker's guilt. We aimed to analyse, if the hacker's actions have got a reaction to the information society or not, by discussing the information projects and the critics about the projects. Also we didn't include the legal regulations about the hackers.

* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi
aemre@gazi.edu.tr

Giriş

Bu çalışmada, 1960'lı yıllarda araştırmacılar tarafından ortaya konan enformasyon toplumu projeleri ile bu tartışmalarla eş zamanda ortaya çıkan "hacker"lar ve "hacker"ların suça yönelik nedenleri üzerinde durulmaktadır. Çalışmada, enformasyon toplumu projeleri ve ona karşılık sunulan eleştiriler ortaya konulmakta, ardından da "hacker"ların eylemlerinin enformasyon toplumu projeleri ile ilişkisi kurularak, bu eylemlerin yeni toplum projesinin vaatlerine karşı bir eleştiriyi içlerinde barındırıp barındırmadıkları tartışılmaktadır. Kapsamı, bu şekilde belirlenmiş olan çalışmada, "hacker"lara ilişkin yasal düzenlemeler ise, konu dışı bırakılmıştır.

Enformasyon Toplumu Projeleri ve Bu Projelere Yöneltilen Eleştiriler

1960'lı yılların başında, ekonomik değerlendirmelerin; sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerinin yanı sıra enformasyon ile ölçülmeye başlandığı görülmektedir. O günlerde, ABD ve diğer ülkelerde yapılan çalışmalarla, enformasyon sektörünün ekonomilere olan katkısı desteklenmiş ve bu çalışmalarla enformasyonun ekonomi üzerinde itici bir gücü olduğu yönündeki önerme güçlendirilmiştir. Bu projelerde, endüstri toplumundaki mal üretiminin ve ağır sanayinin egemen olduğu fabrika düzeninin yerini, bilgisayar sistem analizleri, araştırma geliştirme gibi profesyonel hizmetler ile eğitim, sağlık gibi sosyal hizmetlerin alacağı; enformasyon toplumunun stratejik kaynağının bilgi olup, el sanatları ve makine teknolojisinin yerini, entelektüel teknolojiye bırakacağı düşüncesi

hakimdir¹. Bu yeni toplum tasarımında ayrıca, şimdiki zaman vurgusunun bir yana bırakılıp, geleceğin planlanması işine girileceği, doğaya ve fabrikalaşmış doğaya karşı oynanan oyunların terk edilip, kişiler arası oyunların oynanacağı, gelenekçilik ve ekonomik gelişme kavramların da yerini teorik bilginin kodifikasyonuna bırakacağı bir düzen öngörülmektedir (Bozkurt, 2000: 46).

Enformasyon toplumu üzerine çalışanlar, yeni iletişim teknolojilerinin² gelişimini, uygarlığın yayılmasının sembolü olarak görerek (Göker, 2001: 13), büyük önem atfetmişler, öyle ki iletişim teknolojilerinin dünyayı ortak duyuların paylaşıldığı bir mekana çevireceği görüşünü dahi savunmuşlardır³.

¹ Bir başka deyişle, sanayi toplumunda dinamo görevini, buharlı makinelerin üstlenmiş olmasındaki gibi, enformasyon toplumunda da bu görevi, mikro teknolojilere dayalı olarak telekomünikasyon, bilgisayar ve uydu sistemleri yüklenmiştir (Dolgun, 2005: 245).

² Yeni iletişim teknolojileri; genellikle mikro işlemcilerin kullanılması sonucu bilgisayar yetenekleri olan kullanıcılar veya kullanıcıyla enformasyon arasında karşılıklı etkileşime izin veren veya karşılıklı etkileşimi artıran iletişim teknolojileri olarak tanımlanmaktadır (Geray, 1994: 6).

³ Enformasyon toplumunda, yeni bir cemaatleşme anlayışının egemen olacağı söylenmiştir. Coğrafi sınırlamalardan soyutlanmış olan bu yeni cemaatleşme olgusu, büyük ölçüde iletişiminin performansına bağlıdır. Bu yüzden iletişim araçlarının mevcut merkezi yapısı, bu oluşumun gelişmesini ertelemektedir. Bilgisayar teknolojisinin geleneksel iletişim teknolojisiyle birleşmeye başlaması bu anlamda önem taşır. Diğer bir deyişle; bilgisayar teknolojisi sadece mevcut iletişim teknolojisinin verimini artırıcı bir katalizör olarak önemlidir. Toplumda giderek yoğunluk kazanmaya başlayan özerklik ve demokratikleşme talepleri, ancak demokratik iletişimle gerçekleştirilebilir ve bilgisayar teknolojisi iletişimde de-

İletifim ve bilgisayar teknolojilerinin bir araya gelmesi üzerine kurulu olacağı düşünölen enformasyonun toplumunun, diğer toplum türlerine bu özelliği nedeniyle ciddi bir fark yaratacağı belirtilmiştir. Araştırmacılar da, enformasyonun; tüketilmeyen, devredilmeyen, görünmeyen ve biriken bir kaynak olması nedeniyle mekanik çağın yarattığı sorunlara çözüm olacağı düşünötesi hakimdir. Bu görüşe sahip olma isimlerden biri de Marshall McLuhan'dır. Yazar, elektronik çağı bütün insanlık ailesini tek bir "küresel kabile" içine kapatan bir dönem olarak tanımlamıştır. McLuhan, mekanik çağın, kulağın büyülu dünyasıyla, gözün tarafsız dünyasını ayırdığını ve kabile değerlerinden kopmuş bireyi karşımıza çıkardığını, daha sonra meydana getirilen elektro-manyetik keşiflerin ise bütün insani ilişkilerde eşzamanlı alanı yeniden yarattığını ve artık insan ailesinin "küresel bir köy" koşulları altında, "kabile davullarıyla çınlayan tek bir büzüşmüş uzayda" yaşadığını belirtmektedir. Enformasyon sektörünün sözel ve kulak költürü yaygınlaştıracağı ve bu şekilde mekanik çağın şartları içinde dezavantajlı konumda olanların, yeni dönemde avantajlı konuma yökseleceğini ifade eden McLuhan, yeni dönemde bilme sürecinin kolektif olarak herkese ulaşacağını vurgulamıştır. İnsanın bütün işinin; refahını sağlayacak olan enformasyon hareketliliği sonucu, öğrenmek ve bilmek olacağını belirten yazar, besinlerin herkesçe toplanabildiği ilkel toplumlarda nasıl bir eşitlik varsa, iletifim ve enformasyon çağında da benzeri bir eşitliğin hüküm süreceğini ifade etmiştir (McLuhan, 2007: 17, 34; aktaran Geray, 1994: 78).

Enformasyon toplumu projeleri üzerin-

mokratikleşmenin teknik ve ekonomik olurluğu için önkoşuldur (Komisyon, 1995: 66). Ayrıntılı bilgi için bkz. Alemdar ve Erdoğan, 1998: 145.

de yürütölen tartışmalarda, üzerinde durulan diğer bir konu da, gelişmemiş olan ölkelerin kalkınmasına faydalı olacağı düşünösidir. Yeni iletifim teknolojilerinin kullanılması sonucunda, gelişmiş ölkelerle, gelişmemiş ölkeler arasındaki farkların ortadan kalkıp, eşitsizliklerin giderileceği ileri sürölmektedir. Gelişmekte olan ölkeler ile gelişmişler arasındaki dengesizliklerin; enformasyonun üretilmesi, işlenmesi ve ulaşılması süreçlerindeki dengesizliklere bağlayan araştırmacılar; enformasyonun nüfusun farklı taleplerini verimli olarak karşılayabilmek için üretim faktörlerine uygulanmasının, enformasyon sektörünü büyüterek, üretim faktörlerinin kapasitesini ve eklenen değerleri arttıracasını ve eklenen değerlerin yeni servetler yaratıp, bunun da daha verimli ve eşit olarak dağıtılacağı açıklamasını getirmişlerdir. Bu görüşün destekçilerinden biri olan Alvin Toffler, yazılarında bilginin ekonomik büyümenin anahtarı olduğunu ve 21. yüzyıl itibariyle bilgiye dayalı teknolojilerin, kaba kuvvete dayalı teknolojilerin yerini alacağına şaşırılmaması gerektiğini belirtmiştir. Yazar, bilgisayarlar ve enformasyona dayalı çok ileri üretim tekniklerinin dünya pazarlarına hakim olacağını, bu yeni sistemin güc kaymalarına yol açacağını ve öyle ki güc ilişkilerinin ve güc dengelerinin yeniden biçimlendiği bir süreçte gelişmekte olan ölkelerin de bir çoğunu, geleneksel ekonomik stratejilerini silip atmaya zorlayacağını ifade etmektedir. Bireysel ve kamusal düzeyde, yeni mücadele alanının bilgiyi ve iletifim araçlarını kontrol etmek olduğunu belirten yazar; tükenmeyen bir kaynak olması nedeniyle kuvvet ve paradan çok farklı yapısı olan bilginin, güc oyununun kurallarını değiştirebileceğine inanmaktadır. Çünkü yazara göre bilgi, servet ve şiddetten farklı olarak zayıf ve yoksulların da sahip olabileceği bir şeydir ve bütün güc kaynaklarının

arasında en demokratik olanıdır. Bu da onu güçlülere karşı sürüp giden bir tehdit haline getirmektedir (Toffler, 1992: 24, 25, 33, 35). Özetle, bilginin iktidar olduğu düşüncesinden hareketle, yeni iletişim teknolojileri yoluyla, bilginin paylaşımının bir bakıma iktidarın da paylaşılacağı anlamına geleceği ve geniş anlamda bir siyasal katılımın sağlanacağı düşüncesi öne çıkmaktadır⁴.

Enformasyon toplumuna yöneltilen eleştiriler, genellikle yeni dönemde gelişmiş ülkeler ile gelişmemiş ülkeler arasında eşitsizliklerin ortadan kalkacağı görüşü üzerinde toplanmıştır. Enformasyon bolluğunun olacağı ve herkesin istediği bilgiye ulaşabileceği bir ortamın gelişmiş teknolojik bir altyapı gerektirdiği ve gelişmekte olan ülkelerin bu alanda birikimlerinin yetersiz oluşu göz önüne alındığında, çizilen bu iyimser tablonun pek de mümkün olamayacağı, özellikle de Batı ülkelerindeki mevcut teknolojilerin satın alınması ya da kiralanması yoluyla edinilmesinin de bağımlılık ilişkisinin devamına yol açacağı ortaya konulmuştur. Araştırmacılar, enformasyonun piyasadaki diğer mallardan farklı olduğu görüşüne de itiraz etmektedirler. Ayrıca, enformasyonun mal ve hizmetlerden çok fazla bir farklılık göstermediğinin ve enformasyona da pazarda satılan diğer mallarda olduğu gibi, parası yetenin sahip olabileceğinin ve neyin enformasyon olarak pazarlanacağını da, pazarda en fazla parayı yatıranlarca belirleneceğinin altını çizmektedirler. Enformasyona erişebilme ve kullanabilmenin önündeki bu tarz engellerin, iktidar paylaşılabilceği olasılığını zayıflattığına ve ekonomik ve siyasal belirleyiciliklerin egemen olduğu bu alanda güç ilişkilerini değiştirmenin zorluğuna da işaret etmişlerdir. Oya Tokgöz'ün de altını çizdi-

đi gibi, enformasyon dağılımı üzerinde bir dengesizlik mevcuttur. Enformasyon aktarımı gelişmiş ülkelerden gelişmemiş ülkelere doğru olmaktadır. Bu tek yönlü akış, nitelik ve nicelik yönünden gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere doğru olmakta ve dolayısıyla ekonomik ve teknolojik bakımdan var olan dengesizlik, bilginin dünya üzerinde serbestçe dolaşmasına engel olmaktadır (1994: 85). Bir başka deyişle, yeni teknolojiler enformasyon toplumu teorisyenlerinin iddia ettikleri gibi nötr, saf ve tarafsız değillerdir ve egemenlik ilişkileri içerisinde ele alınması gerekmektedir. Enformasyon teorisyenleri, yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışındaki kapitalist ilişkileri göz ardı ederek, aslında yalnızca sanal bir özgürlük sunmaktadır. Gerçekte ise; bu teknolojilerin kişisel yaşamın tüm işlevlerini gözetim altında tutma ya da insanlığı reşit olmayan bireylere dönüştürme hedefi içinde olduğu görülmektedir. Bir “nimet” olmanın yanında, bir “tehlike” olarak da beliren bu teknolojiler; küresel anlamda egemen kesimlerin insanlığı kontrol altında tutan araçlarıdır. Bu teknolojiler sayesinde, insanların evden çıkmasına gerek kalmayacak ve gerekli tüm işlemler tek bir araç ile birkaç tuşa basarak evden yapılabilecektir. Böylece insanlar, bilgisayarda televizyon seyredebilir ya da bankacılık işlemleri ile ödemelerini evden yapabilir hale gelmişlerdir. Bunlara ek olarak, internet aracılığıyla sanal alemde tüm dünyayı dolaşabilme ve dünya üzerindeki çeşitli mağazalardan alışveriş etme, sanal topluluklar içinde sayısız grupla iletişime geçme ve sosyalleşme vb. gibi başka imkanları da bulunmaktadır. Gündelik ve zorunlu gereksinimleri birkaç tuşa basarak, internet üzerinden karşılayabilme imkanı, ev merkezli bir dünyanın kapılarını da aralamaktadır. İnsanların panoptik bir işleyiş doğrultusunda kapalı ve belli bir mekan içine kendi rızalarıyla hapse-

⁴ Bu konuda bilgi için bkn: Geray,1994: 95.

derek, rahatça gözetim altında tutma hedefi, iktidarların tüm zamanlardaki başlıca hayallerinden biri olmuştur (Dolgun, 2005: 115-117,170). Bilgisayar ve internetin yaygınlaşması ile birlikte de, bu isteklerini daha rahat hayata geirmifler, eskiden belirli bir grup ve alan üzerinde etkin olabilirlerken, bu sistemler yoluyla etki alanlarını genişletmişler, gözetleme pratiklerini sistemli bir hale getirmişlerdir.

Hacker kavramı üzerinde durmaya geçmeden evvel, son olarak 1990’larda tekrar alevlenen ve “ikinci kuşak enformasyon toplumu tartişmaları” olarak adlandırılan görüşlere bakıldığında, birinci kuşak tartişmalarından çok farklı bir argümana sahip olmadığını görmekteyiz. Bu yaklaşımda da temel olarak, internet teknolojilerinin kullanıldığı etkileşimli iletifim ağlarının toplumsal yaşamda belirleyici olması amacının güdüldüğü; eğitimden sağlığa, ticaretten devlet/yurttaş ilişkisine dek uzanan bir yelpazede geleneksel iletifim yollarının yerini, iletifim ağlarının almasının hedeflendiği bir tasarımın ortaya konduğu grlmektedir. Enformasyon toplumunun önemli olduğunun vurgulandığı bu tartişmalarda, bu projenin etkisinin, ilerlemeci değişimler için yeni fırsatlar yaratması ve sosyal dayanışmayı koruyarak, bazı olumsuz etkileri yumuşatmayı amalamasından geldiği ifade edilmektedir. Uzun dönemde, ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm olacağı dşnlen enformasyon toplumu projeleri geleceğe yönelik olumlu bir bakış taşımaktadır. Enformasyon yolları, birbirine bağlanmış gelişmiş ağlar, genel elektronik hizmetler ve telematik uygulamaları, enformasyon teknolojilerinin kullanımını teşvik etmek, basit hizmetleri sağlamak, uygun düzenleyici evre oluşturmak, yeni teknolojiler üzerinde eğitim gerçekleştirmek, endüstriyel ve teknik perfor-

mansı geliştirmek bu projeler kapsamında dır. Bu projeler doğrultusunda ana hedef; bilgi toplumları oluşturma yolunda çaba gösterilmesi ve her bireyin erişim imknı yakalaması, böylece daha çok insanın teknoloji üzerinden yayılan bilgileri toplaması olarak belirmektedir. İkinci kuşak enformasyon tartişmalarında üzerinde durulan bir diğer nokta da; yeni enformasyon ve iletifim teknolojilerinin hem sosyal birleşmeyi sağlayacağı, hem de dışlanmanın üstesinden gelmeyi başaracağı düşüncesidir. Bir başka deyişe, yeni yaklaşım kullanıcıya odaklanarak, erişebilme yeteneğinden ve erişim imkanları gibi sorunlardan kaynaklanan toplumsal dışlanmaya çözüm getirebilecektir (Geray, 2001:62-63).

Bu tartişmalara yöneltilen eleştiriler ise; öncelikle toplumsal dışlanmışlıkların üstesinden gelineceği dşncesinedir. Bu yönde bir açıklama yapılmış olmasına karşın, hangi grupların dışlandığı ve neden dışlandığı soruları çerçevesinde soruna yaklaşılmadığı, dışlanmanın mekanizmaları ve sonuçlarının neler olduğunun bilinmeden hareket edildiği ve bu ve buna benzer grupların darlığına ya da genişliğine ilişkin sınırın dahi ne kadar olduğunun belirtilmediği ve bireylerin dışlanmışlık derecelerinin dikkate alınmadığı belirtilmektedir. Özetle; bu grupların katılımının sağlanacağı belirtilmekte, fakat çoğu ekonomik temelli olan bu sorunların nasıl üzerinden gelineceği yolunda bir açıklama yapılmamaktadır. Yöneltilen bir diğer eleştiri ise; enformasyon projelerinin bir anlamda “gerçek” amacını ortaya koymaktadır. Bu görüşe göre; sayıları çok da fazla olmayan merkez lkelerin iletifim ağlarını kullanarak, gelişmekte olan lkelerin gelir düzeyi görece yüksek kesimlerine ve iş çevrelerine yeni mal ve hizmetler yanında en geniş anlamda enformasyon ekonomisinin malla-

rını (donanım, yazılım, iletişim hizmetleri ve her türlü içerikler, uygulamalar) pazarlayabileceği bir uluslararası düzen yaratma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Geray, 2001: 62-63).

Enformasyon toplumu projeleri ve bu projelere yöneltilen eleştiriler, özetle bu şekildedir. Bu noktadan sonra, enformasyon toplumu tasarımcılarının ortaya koydukları bilginin erişilebilirliği tezini, kendilerine çıkış noktası yapmış, bir suçlu tipi olan “hacker” üzerinde durulacaktır. Enformasyon toplumunun, iletişim ve bilgisayar teknolojileri üzerine kurulu dünyasını, sahip oldukları teknik bilgi ve beceri ile zorlayan, enformasyon toplumu savunucularının idealize ettikleri dünyanın, pratikteki aksaklıklarını bir şekilde eylemleri ile ortaya koyarak, bir anlamda sorgulamaya açan bu kişilerin yaşamlarına ve felsefelerine bakarak, enformasyon toplumunun bir başka yüzü ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Enformasyon Toplumunun Suçları: “Hacker”lar

Bir bilgisayar suçu olan “hacking” üzerinde durmadan evvel, genel anlamda bilgisayar suçları kavramına bakılması gerekmektedir. Bilgisayar suçları; izinsiz bir şekilde bir belgenin kopyalanması, bir bilgiye izinsiz giriş yapılması, bir bilginin çalınması ve kullanılması, bilgisayara tuzak ya da arka kapı yerleştirilmesi, belgelerin okunması ya da değiştirilmesi, virüsler yollanması v.b. suçları kapsamaktadır⁵. Yapılan çalışmalar, günümüzde

⁵ Bir kaynakta bu tarz bilgisayar suçları, “siber uzay içindeki veri otoyollarında ‘anarşist eğilimlerin’ ifadesi olarak illegal bir yöntemi ifade eden bilgisayar korsanlığı” olarak yorumlanmaktadır (Dolgun, 2005: 135).

bilgisayar suçlarının giderek arttığını göstermektedir. En çok “hacker”ı barındıran ülkenin İsrail olarak belirlendiği bu araştırmalarda İsrail’i; Hong Kong, Tayland, Güney Kore, Fransa, Malezya, Polonya, Tayvan ve Danimarka izlemektedir. Bilgisayar suçlarının verdiği zararlar, büyük rakamlarla telafuz edilmekte, buna karşın halen bilgisayar güvenlikleri istenilen seviyelere getirilememektedir (Atıcı ve Gümüş, 2009).

Bir banka soygununa göre, daha az yakalanma riskinin bulunması nedeniyle, daha avantajlı olarak görülen bilgisayar suçlarının; internetin yaygınlaşması ile birlikte arttığı söylenmektedir. FBI’ın yaptığı açıklama da, her beş bilgisayardan dördüne sızıldığı bildirilmekte ve suçluların %85 ila %90 oranında yakalanamadığı bildirilmektedir. Bu durumun ise, emniyet birimlerine dayalı bir eksiklikten ziyade; sistemi saldırıya uğrayanların, müşteri, çalışan ve ortaklarının güvenlerini yitirme korkusu nedeniyle saklanmasından kaynaklandığı gösterilmektedir (Russell, 1995: 3)⁶.

Bilgisayarlara yapılan saldırıları řu başlıklar altında toplamak mümkündür: İlki askeri ve gelişmiş bilgisayarlara casus/ajanlar tarafından yapılan saldırılar; ikincisi iş yerlerine rakipleri tarafından yapılan saldırılar; üçün-

⁶ Sistem yazılımında izinsiz kullanımlara imkan tanıyan “zayıf noktalar” yoluyla, bilgisayarlara sızarak sistem içindeki şifreleri çözen ya da bu şifreleri yeniden oluşturan bilgisayar korsanları; ilk dönemlerde, bilgisayar teknolojisine hakimiyetlerini ispatlamak amacıyla NASA,NSA,Pentagon’un Optimis Veri Bankası, Avrupa Uzay Dairesi, Avrupa Nükleer Araştırmalar Merkezi, Fransa Atom Dairesi , Almanya’da Ramstein Hava Üssü ve bu gibi stratejik kurumları hedef olarak seçerken, buralarda kayıtlı olan askeri raporlar ile çok gizli belgeleri de ele geçirmişlerdir (Russell, 1995:3).

cüsü banka ve diğer finans kurumlarının profesyonel suçlular tarafından hedeflenmesi; dördüncüsü hükümetin ya da önemli şirketlerin teröristlerin hedefi olması; sonuncusu da herhangi bir şirket çalışanları ya da eski çalışanlar tarafından hedeflemesi. Bilgisayar suçluları ise; üç başlıkta incelenmektedir: Bilgisayarı çökerten “cracker”lar, suçlular ve yıkıcılar. “Cracker”lar mevcut düzen duydukları sıkıntı ve entelektüel meydan okumanın bir ürünüdürler. Çoğu gençlerden oluşan “cracker”lar, bütün sistemleri kırmada başarılıdır, sanal dünyada “Robin Hood” gibi davranarak, sistemin şeytanı kötü John’a karşı adalet doğruluk ve özgürlük için savaştıklarına inanan “cracker”lar, son yıllarda bu misyonlarından uzaklaşmışlar ve belli bir ücret karşılığında internet üzerinden kredi kartlarının numaralarının çalınması işini, büyük bir sektör haline getirmişlerdir. Suçlular ise, ekonomik ya da siyasi bir kazanç peşindedirler. Yıkıcılar, bir şekilde kendilerini kötü hissetmiş olan kişilerdir. Tepkilerini gizli bir şekilde ve zekaya dayalı vermeyi tercih eden bu kişiler; dosyalara, bilgilere ve daha bir sürü şeye zarar vermektedirler (Russell, 1995:11-12; 62-64).

Hacker kavramı ise, yaygın telekomünikasyon imkanlarından faydalanarak, yabancı bilgisayarlara girmeyi hobi ve /veya meslek edinen bilgisayar düşkünlerine verilen isim olarak tanımlanmaktadır (Koch ve Sperber, 1996: 12). Bir başka kaynakta⁷ ise, hacker; “bilgisayar ve haberleşme teknolojileri konusunda bilgi sahibi olan, bilgisayar programlama alanında standardın üzerinde beceriye sahip bulunan ve böylece ileri düzeyde yazılımlar geliştiren kişi” olarak açıklanmaktadır. Sportif ve büyük bir heyecan, büyük bir teknik merak ve istekle inanılmaz

elektronik başarılar elde etmek (1996:13) olarak da açıklanan kavramın tanımlarında, gerçekleştirilen eylem her ne kadar bir suç olarak ifade edilmese de; günümüzde pek çok ülkenin yasal düzenlemeleri bu eylemi bir “suç” olarak nitelermekte ve buna yönelik yasal tedbirler almaktadır⁸.

İnşa edici yanları ile diğer bilgisayar suçlularından, özellikle de yıkıcı olarak nitelendirilen “cracker”lardan ayrılan “hacker”ların eylemlerinin ana karakteristikleri ise; basitlik, hakimiyet (üstünlük) ve kanuna aykırılık olarak çizilmektedir. Bu karakteristikleri tek kelime ile açacak olursak; basitlik, eylemin basit, fakat bir o kadar da etkileyici olması; hakimiyet (üstünlük) eylemin sofistike bir teknik bilgiyi gerektirmesi, son olarak kanuna aykırılık da, eylemin kurallara karşı bir tavır oluşandan kaynaklanmaktadır (Taylor, 1999: 15). Görüldüğü gibi, enformasyon toplumu tasarımcılarının bireylere ilişkin koymuş oldukları bilgisayar okur yazarlığı ve bilgiye erişimde yeterli teknik bilgiye sahip olma hedefi, hacker tipolojisi ile örtüşmekte, bir başka deyişle enformasyon toplumunun birey için tasarladığı bilinç düzeyinin bu gençlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla beraber, serbestlik sloganı ile ünlenmiş olan enformasyon toplumunun, işleyişte farklılık sergilemesi, bilinç düzeyi ve teknik yeterliliği oldukça gelişmiş olan bu kişilerin tatmin olamamasına yol açmış ve bu nedenle bilgiye erişimin etrafındaki engelleri kırmak için kanunsuzluğu dahi göze almışlardır.

1993 yılında Hamburg’da düzenlenen iletişim kongresinde konuşan Kaos Bilgisayar Kulübü’nün eski başkanı Stefan Wernéry’in, “artık bilgiye dünya çapın-

⁷ Tanım, tr.wikipediaorg/wiki/Hacker-28k adresinden alınmıştır.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mungo ve Clough, 1999: 56-57; 88-89; 73-74.

da ulaşmak mümkün. Biz baştan beri zaten bunu savunuyorduk” (Koch ve Sperber, 1996: 38-39) şeklindeki sözleri ile çoğu hacker eyleminin amacını net bir biçimde ortaya koymakta idi. Araştırmacılar da, hacker eylemlerini değerlendirirken, bilgisayar yeraltı dünyasının; egemenliğe karşı bilinçli bir direnişe sahip olduğunu, gizliliğe tepkiyi içinde barındırdığını (aktaran Taylor, 1999: 167) ve en önemlisi de teknolojiyi, devletin ve endüstrinin denetiminden özgürleştirmeye (Mungo ve Clough, 1999:19) alıştığını ifade etmişlerdir. Hacker eylemlerinin, özellikle de bu son hedefi oldukça anlamlıdır. Bu saldırıların, tasarlanan toplum biçimlerinde, vaat edilenden uzak bir biçimde bilginin hareketliliğinin tek yönlü akışının halen kırılmamış olmasına; baskı, kontrol ve gözetimin, yeni iletifim teknolojileri ile birlikte daha da yaygınlaştığı gerçeğine yönelik bir tepki olarak görülmesi ve bu eylemlerin bu tarz kurgulanmış anlatılara karşı bir itaatsizlik olarak değerlendirilmesi gerektiğine bizleri inandırmıştır.

“Hacker”ların erişim serbestliği konusunda giriştikleri bu ideolojik mücadele, beraberinde bir etiklerinin de olmasını getirmiştir. Steven Levy, hacker etiğini řu sözlerle ortaya koymaktadır: “Bilgisayarlara erişim ve dünyanın işleyişi hakkında size bir şey öğretebilecek herhangi bir şey sınırsız ve tam olmalıdır. Bu kanaat, basit olarak “bak ama dokunma” anlamına gelen bir etik kodunu ima ettiği ifade olunmaktadır. Bu etik koda göre, “hacker”lar; bilgisayarlara veya bilgisayar şebekelerine cezadan muaf olarak sızabilirlerdi, ne var ki dosyaları veya programları kurcalamamaları gerekmektedir idi”. Pratikte ise, bu etik kodun işlemediğini belirten Levy; “hacker”ların kendilerini sistemin yararlı bir parçası olarak görmelerine rağmen, tasarım hatalarını

ve güvenlik kusurlarını keşfetmek ve belirli bir bilgisayara sızılmış olduğunu gösterme dürtüsüne kapıldıklarını ve bunun da onları kanıt bırakmaya ittiğini ve böylelikle etik kodu görmezlikten gelerek, kurcalama isteğinin muzır ve tahrip edici hale dönüştüğü ifade etmektedir (aktaran Mungo ve Clough, 1999: 78). Etik kodların ığnenmesi, zaman içerisinde “hacker”ların misyonlarını göz ardı ederek, hareket etmelerine yol açmış; bu da eylemlerinin bir direniş olma özelliğini zaman içinde kaybetmesine neden olmuştur. Gerçekten de, farklı kuşak “hacker”lara bakıldığında, birbirlerinden farklı çıkış noktaları ve amaçları olduğu grlmektedir. Örneğin; “hacker”lara ilham kaynağı olan “phreaker”lar, yalnızca telefon şirketlerinin sistemlerine girerek, bedava konuşma yapmaya çalışan görme zrl gençlerdir ve bu gençler, ailelerine yk olmamak, uzaktaki arkadaşları ile istedikleri kadar bağlantı kurabilmek için bu eyleme girişmişlerdir. “Phreaker”ların amacı, sistemlerin ihtiyaı olan herkes tarafından istenildiği ölçüde kullanılabilmesidir⁹. Bu durumu, ikinci kuşak enformasyon projeleri içerisinde yer alan toplumsal dışlanmışları dahil etme planının, ironik bir sonucu olarak okumak mümkündür. řu nokta mutlaka belirtilmelidir ki; bu ifadelerin felsefi bir meşrulaştırma olarak okumasının yapılmasının mümkün

⁹ Bazı araştırmacılarca “phreaking”ın Amerika’da o sıralar yükselen radikal hareket olarak görülen aşırı sol uçtaki devrimciler tarafından da benimsemişi eklelenmekte ve bir araya gelen bu gruplarının hepsinin de karşı kültürün parçası olduğunun altı çizilmektedir (Mungo ve Clough, 1999: 21, 38) Zaten bu karşı kültürün parçalarını direnişlerini sadece telefon görüşmeleri ile sınırlı tutmayacaklar, zaman ilerledikçe ve özellikle teknoloji geliştikçe verilerin erişilmezliğini hedef alacaklar, serüvenlerine “hacker” sıfatı ile devam edeceklerdir.

olduğu kadar, bilgisayar saldırılarının sadece sistemi çalıştıran şeye ilişkin basit bir merraktan ya da yapılabilir mi diye duyulan heyecandan kaynaklanabileceği de akılda tutulmalıdır.

Heyecanlı ve meraklı gençler diye nitelenebilecek olan bu kişilerin ortak özellikleri; okulla problem yaşamaları, bilgisayar ortamı dışında sağlıklı arkadaşlıklar kuramayışları, bilimkurgu romanlarına olan düşkünlükleri, sistemlerin sanıldığı kadar güvende olmadığını göstermeye ilişkin heyecan duymalarıdır.¹⁰ Bu tarz “hacker” örneklerinin çoğunun ailelerinin hediye ettiği bilgisayarlara yeni donanımlar eklemek isteyen heyecanlı ve meraklı tipler olduđu¹¹ ve bir sisteme girebilmenin heyecanın, onları bu noktaya sürüklediği söylenebilir. Diğer “hacker”lar arasında tanınır hale gelmenin önemli ölçüde motive ettiği bu faaliyetler, aslında bir anlamda belirli bir gruba dahil olma, benimsenme, takdir edilme gibi er-

genlik döneminde ortaya çıkan hislerin tatmin edilmesi olarak açıklanmaktadır.

“Bilgisayara ve uyuşturucuya bağımlı genç bir sihirbaz” olarak nitelenen Michael Riconosciuto adlı bir “hacker”ın yaşamı oldukça ilginçtir. CIA’de çalıştığı söylenen bu gencin daha 10 yaşında iken teknik konularda başarılı olduğu belirtilmekte ve bu yeteneğinden en büyük zararı da yaşadığı semtin bütün telefon hatlarını birbirine bağlaması nedeniyle “Ma Bell” isimli telefon şirketinin gördüğü söylenmektedir. Yıllar geçtikçe, Michael’ın da farklılaştığının belirtildiği yazıda; “hacker”ın, 60’lı yılların hippie hareketinden etkilendiği, bu sırada LSD benzeri yapay uyuşturucular kullanmaya başladığı ve hatta kendi laboratuvarını kurduğu, fakat sonunda polis tarafından yakalandığı aktarılmaktadır (Koch ve Sperber, 1996: 88). Verilen bu hayat hikayesinde, diğer hacker yaşamları ile örtüşen noktaların ilki, gencin teknoloji konusundaki yeteneğidir, gerçekten de pek çok hacker için eğitim alanında başarılı olamasalar da, teknolojiyle bağlantılı alanlarda ödül alma gibi başarıların altına imza attıkları bilinmektedir, diğer bir nokta ise, “hacker”ların çoğunun uyuşturucu bağımlısı olmalarıdır, bu yapılan eylemin yapısından gelen bir özelliktir, saatlerce bilgisayar başında kalabilmek için uyarıcı ilaçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ilaçlar, “hacker”lara bir başka masraf kapısı oluşturmakta, öyle ki, bu ilaçları almak için para temin etmek için bilgisayar yolu ile başka yasa dışı işlere karışmakta ve bu bir kısır döngüye dönüşmektedir. Bütün bunlara rağmen, “hacker”ların çoğu, eylemlerini bir “yaratıcılık ya da ustalık” olarak görmeye devam etmektedirler. Bu düşünceye sahip olan “R” kod adlı hacker, kendisi ile yapılan bir görüşmede, “hack”lemenin bir bilgisayara girmekten, daha fazla bir şey oldu-

¹⁰ İnternet sitelerinin birinde yer alan bir babanın, diğer ailelerin dikkatini çekmek için yayınladığı “oğlunuz bir hacker mı” başlıklı yazıda da, “hacker”lığa başlayan bir kişideki değişimler sıralanmakta, böylelikle “hacker”ların karakteristiklerine işaret edilmektedir: “internet hizmet sağlayıcısını değiştirmek istiyorsa, ortak kullanımlı bilgisayarlarda kurulduğu başkalarının hatırlanmayan programlar bulunuyorsa, yeni bir donanım peşinde ise, “hacking”e yönelik yayınları takip ediyorsa, bilgisayar başında çok uzun bir süre geçiriyorsa, sinirli, asık suratlı ve hırçın biri haline dönüşüyorsa; bir kişinin görünümünde değişiklik meydana gelmişse (sarkık bol pantolon, parlak renkli tişörtler, saçları dik dik hatta bazı boyalarla parlatılmış), okul eğitiminde zorlanıyorsa...” (Gibbons, 2001)

¹¹ Dünya çapında tanınmış hacker, Kevin Mitnick bir röportajında; “hacker” eylemlere yönelik nedenini sadece “merak” olarak açıklamıştır (Öztürk,2008).

ęunu ve teknolojinin umulduğundan farklı bir şekilde kullanılmasının bir yaratıcılık olduğunu ifade etmektedir (Taylor,1999:16). Bu yöndeki görüşü bir başka “hacker” da belirtmekte, telefonun görüşme aracından öte bir şey olduğunu, telefonun sonsuz bir santraller ve bağlantılar ağına, telefonlara, başka bilgisayarlara, birbirine bağlı telefon sistemlerinden ve veri aktarım bağlantılarından oluşan uluslar arası bir nizama açılan gökyüzündeki elektronik bir otoyol ağına benzediğini ifade etmektedir. “Fry Guy” adlı bir başka “hacker”ın da, “hack”leme işleminin bir parçası olan bazı numaralara ulaşmak için karşıdaki operatörü kandırmanın insanları tanımak ve ona göre bir strateji geliştirmek adına bir ustalık gerektirdiğine işaret ettiğini görmekteyiz (Mungo ve Clough, 1999: 11,14).

Son olarak, “hacker”lık başta da belirtildiği gibi, sadece gençlerin bir oyunu, hobisi ya da eylemi değildir, hükümetlerin ve onlara bağlı gizli servislerin de bazı yollar geliştirerek, gençlerinkinden farklı amaç ve niyetlerle bilgisayarlara sızdıkları bilinmektedir. Gizli servislerin bazı özel programlar sayesinde bilgisayar programı satışı yoluyla hedeflenen yerlerdeki bilgisayarlara girdikleri bir anlamda bilgisayar üzerinden hedeflerini izledikleri belirtilmektedir. Geliştirilmiş bu programlar sayesinde kişiler hakkında ayrıntılı bilgi sunulabildiği, hatta bununla ilintili diğer dosyalarla bağlantı kurabilmenin mümkün olması nedeniyle uyuşturu cu madde veya silah tacirleri, siyasi muhalifler veya rejim düşmanları hakkında bilgi toplama ya da sürekli gözetleme imkanı bulunduğu ifade edilmektedir. Bu açıklamalardaki kontrol ve baskı unsuru, enformasyonun mevcut düzeni değiştirebilecek, özgürleştirici nitelikte bir yönü olduğu düşüncesini kırmakta, aksine enformasyonun kont-

rolü yoluyla mevcut düzenin kendi gücünü pekiştirdiği hatta arttırdığı görölmektedir. Bir başka deyişle, teknolojik üstünlüğe sahip olan ülkeler, enformasyonu kontrol edebilme güçlerini dünya üzerinde hakimiyetlerini sürdürebilmek için kullanmaktadırlar. Resmi “hacker”lık olarak adlandırılan bu tür bilgi sızmalarının, büyük hedefleri arasında hükümetler, uluslararası teşkilatlar, araştırma kurumları ve yabancı şirketler yer almaktadır. Yakalanma riskinin az olduğu bu tür “hack”lemeler arasında, ABD’nin Sovyetler Birliği hakkında bu yolla birinci el enformasyon sağlamaşı, FBI ve CIA’in Vietnam Savaşı karşıtlarını izlemesi, İsrail’in Filistin’e yönelik izleme programları ve daha bunun gibi pek çok örnek yer almaktadır (Koch ve Sperber,1996: 85, 209, 223). Son yıllarda bu durum öylesi bir hal almıştır ki; gelişmiş ülkelerin istihbarat sistemlerinin dünya üzerindeki hiçbir bilgiyi kaçırmamaktadırlar, bu nedenle de artık veri gizliliği bunun da ötesinde özel hayatın gizliliği diye bir şeyin kalmamaktadır.

Sonuç

Enformasyon projelerinin ileri sürmüş olduğu bilginin serbestçe dolaşımının mümkünlüğü tezine karşılık olarak, bu projelerle aynı dönemde toplumda yayılan hacker eylemlerinin enformasyon toplumu ile olan ilişkileri göz önüne alındığında, farklı yorumlar yapmak mümkündür. İlk olarak, “hacker”lık olarak adlandırılan bu eylemlerin aslında bilgisayar teknolojisine olan bağımlı insanların farklı farklı sebeplerden dolayı, başka bilgisayarlara sızmalarına işaret eder. Buradaki “farklı” sözcüğü “hacker”ların enformasyon toplumu projelerine karşı bir eleştiriye de beraberinde getiriyor mu sorusuna verilecek yanıtı da belirlemektedir. Bir bilgisayara girmenin para kazanmaktan, uluslararası

casusluğa kadar ya da entelektüel bir meydan okumadan, basit bir merak kadar çok sayıda amacı bulunmaktadır. Bu amaca yönelik eylemler, enformasyon toplumunun getirmif olduğu bilgisayara dayalı toplumların dayattığı bilgisayar okur yazarlığına yapılan vurgunun bir suça dönüfebileceğine ifaret etmekte, fakat eylemlerin bir kısmı kendi içinde bir enformasyon toplumu eleştirisi olabilecek bir nitelik taşımamaktadırlar. Öte yandan bir grup hacker ise, farklı bir biçimde doğrudan serbest bilgi akışını ve bilgi iktidarının paylaşımını hedef alarak, bilginin dağılımındaki eşitsizlikleri göstermeyi hedeflemektedir. Enformasyon toplumu tasarımcıları her ne kadar aksini söyleseler de, güç dengelerinin yeni iletişim teknolojileri kanalıyla farklılaşmasının pek de gerçekçi olmadığı ortadadır. İşte bu noktada bahsettiğimiz bir grup hacker, bu gerçekten yola çıkarak sistemin baskı ve kontrol araçlarından birini etkisiz hale getirmeye, sistem tarafından dışlanan kesimlerin kendi alanlarını oluşturabileceklerini kanıtlamaya çalışmaktadır. Kısaca, bu nedenlerden ötürü elektronik ortamda sivil bir itaatsizlik¹² sergileyerek, toplumu da bir anlamda sistemin geçilmezliği yanılığısından kurtarmaya uğraşmaktadırlar. Böylelikle de, bireyler ve devletler üzerinde oluşturulmaya çalışılan gözetim tekniklerinin en büyük halkası olan bilgisayar ayağında mücadele ederek, sanal ortamda alternatif yaşamlar oluşturmaktadırlar. Yönetenlerin yönetilenler üzerinde kurduğu hakimiyeti göstererek, enformasyon teknolojilerinin ideolojik yanına açık bir şekilde vurgu yapan hacker hareketi, bu yönüyle enformasyon toplumu anlayışını sorgulanması gerekliliğine ifaret etmektedir.

¹² Bu deyişin orijinal sahibi Doç. Dr. Hüseyin Köse'dir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Köse, 2009).

Kaynakça

Alemdar, Korkmaz ve İrfan Erdoğan (1998). Başlangıcından Günümüze İletifim Kuram ve Araştırmaları. Ankara : MY Yayınları.

Atıcı Bünyamin ve Çetin Gümüş (2009). "Sanal Ortamda Gerçek Tehditler; Siber Terör- 4", turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=8841-39k. 22.05.2009.

Bozkurt, Veysel (2000). Enformasyon Toplumunu ve Türkiye. 3. Basım. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dolgun, Uğur (2005). Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna. 21. Yüzyılda Gözetim, Toplumsal Denetim ve İktidar İlişkileri....Bursa: Ekin Kitabevi.

Geray, Haluk (1994). Yeni İletifim Teknolojileri. Ankara: Kılıçarslan Matbaacılık.

Geray, Haluk (2001). "Günaydın G-8: Sayısal Eşitsizliği Kapatma Girişimi ve Türkiye Deneyimi", *Kültür ve İletifim* 4/1 : 62- 85.

Gibbons, Reginald T. (2001) "Is Your Son A Computer Hacker", [http // www. happ-yhacker. org /define.shtml/.02](http://www.happ-yhacker.org/define.shtml/.02). 12. 2001.

Koch Egmont R. ve Jochen Sperber (1996). Bilgi Mafyası / Gizli Servisler Bilgisayar Casusluğu ve Yeni Bilgi Karteli. Çev.Kaana Ökten, İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Komisyona (1995). Enformasyon Toplumunu ve Eğitim Sistemlerine Etkileri Türk Eğitim Sistemi Açısından Yakın Geleceğin Değerlendirmesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Köse, Hüseyin (2009). " 'Hacker' Sözcüğüne Geçerli Bir Tanım Arayışı", <http://bianet.org/biamag/medya/114249-hacker/sozcugune/gecerli/bir/tanim/arayisi.02.05.2009>.

McLuhan, Marshall (2007). Gutenberg Galaksisi. Tipografik İnsanın Oluşumu.2.baskı. Çev: Gül Çağalı Güven, İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.

Mungo Paul ve Bryan Clough (1999). Sıfıra Doğru-Veri Suçları ve Bilgisayar Yer altı Dünyası. Çev: Emel Kurma, İstanbul: İletişim Yayınevi .

Öztürk,Selim(2008).“Efsane hacker Mitnick ile çok özel röportaj”, [www.chip.com.tr /konu /Efsane-hacker-mitnickile--çok-özel -röportaj](http://www.chip.com.tr/konu/Efsane-hacker-mitnickile--çok-özel-röportaj).24.08.2008.

Russell, Deborah (der.) (1995). Computer Crime (Table of Contents) - A Crime Fighters Handbook. CA: O ‘ Reilly and Associ-

ates , Inc.

Taylor Paul A. (1999). Hackers (Crime In The Digital Sublime). London and New-york: Routledge (Taylor and Francis Group).

Toffler, Alvin (1992).Yeni Güçler, Yeni Şoklar. Çev: Belkıs Çorakçı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Tokgöz, Oya (1994) .Temel Gazetecilik. Ankara : İmge Yayınevi.

Törenli, Nurcan (2004). Enformasyon Toplumunu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.

[tr.wikipediaorg/wiki/Hacker-28k](http://tr.wikipedia.org/wiki/Hacker-28k).